

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding en overzicht. Goed lopende groep, weinig ordeverstoring en prettige relatie op basis van research	9
1. De essentiële rol van pedagogisch handelen & klassenmanagement	11
1.1 Korte geschiedenis van pedagogisch handelen & klassenmanagement	13
1.2 Meta-analyse en pedagogisch handelen & klassenmanagement	15
1.3 Worden goede klassenmanagers geboren of gemaakt?	19
1.4 Indeling van dit boek	19
1.5 Samenvatting	20
2. Regels & routines	21
2.1 Onderzoek & theorie	21
2.2 Programma's	24
2.2.1 Engelstalige programma's	24
2.2.2 Nederlandstalige programma's	24
2.3 Actiestappen	25
2.3.1 Actiestap 1	25
2.3.1.1 Algemeen gedrag in de groep	25
2.3.1.2 Begin van de schooldag of les	26
2.3.1.3 Overgangen & onderbrekingen	27
2.3.1.4 Gebruik van materialen & benodigdheden	28
2.3.1.5 Groepswerk	29
2.3.1.6 Zelfstandig werken & leraar geleide activiteiten	30
2.3.2 Actiestap 2	32
2.4 Samenvatting	32
3. Omgaan met ordeverstoring gedrag	33
3.1 Onderzoek & theorie	33
3.2 Programma's	38
3.2.1 Engelstalige programma's	38
3.2.2 Nederlandstalige programma's	39
3.3 Actiestappen	40
3.3.1 Actiestap 1	40
3.3.1.1 Reactie van de leraar	40
3.3.1.2 Tastbare beloning	41
3.3.1.3 Onmiddellijk leergeld betalen	42
3.3.1.4 Groepsbeloning	43
3.3.1.5 Straf en beloning met hulp van thuis	43
3.3.2 Actiestap 2	44
3.4 Samenvatting	45
4. De relatie tussen leraar en leerlingen	47
4.1 Onderzoek & theorie	47
4.2 Programma's	54
4.2.1 Engelstalige programma's	54
4.2.2 Nederlandstalige programma's	54
4.3 Actiestappen	55

4.3.1 Actiestap 1	55
4.3.1.1 Assertief optreden	56
4.3.1.2 Duidelijke leerdoelen stellen	56
4.3.2 Actiestap 2	57
4.3.2.1 Flexibele leerdoelen opstellen	58
4.3.2.2 Persoonlijke interesse in leerlingen	58
4.3.2.3 Rechtvaardig en positief gedrag	59
4.3.2.4 Passend reageren op onjuiste antwoorden van leerlingen	59
4.3.3 Actiestap 3	60
4.3.3.1 Passief	60
4.3.3.2 Agressief	62
4.3.3.3 Aandachtsproblemen	65
4.3.3.4 Perfectionist	65
4.3.3.5 Sociaal zwak	66
4.4 Samenvatting	67
5. Mentale houding	69
5.1 Onderzoek & theorie	69
5.2 Programma's	72
5.2.1 Engelstalige programma's	72
5.2.2 Nederlandstalige programma's	72
5.3 Actiestappen	73
5.3.1 Actiestap 1	73
5.3.1.1 Onmiddellijk reageren	73
5.3.1.2 Problemen voorspellen	73
5.3.1.3 Een ervaren leraar observeren	74
5.3.2 Actiestap 2	74
5.3.2.1 Zoeken naar achterliggende redenen (herkaderen)	75
5.3.2.2 Controle op eigen gedachten	75
5.3.2.3 Goed voor uzelf zorgen	76
5.4 Samenvatting	76
6. Verantwoordelijkheid van leerlingen	77
6.1 Onderzoek & theorie	77
6.2 Programma's	79
6.2.1 Engelstalige programma's	79
6.2.2 Nederlandstalige programma's	80
6.3 Actiestappen	81
6.3.1 Actiestap 1	81
6.3.1.1 De klassenvergadering	81
6.3.1.2 Taalgebruik dat verantwoordelijkheid in de hand werkt	82
6.3.1.3 Schriftelijke waardeovertuigingen	83
6.3.1.4 Schriftelijke zelfanalyses	84
6.3.2 Actiestap 2	84
6.3.3 Actiestap 3	87
6.4 Samenvatting	89
7. Een goed begin is het halve werk	91
7.1 Onderzoek & theorie	91
7.2 Programma's	92
7.3 Actiestappen	92

7.3.1 Actiestap 1	92
7.3.2 Actiestap 2	96
7.3.3 Actiestap 3	98
7.4 Samenvatting	99
8. Schoolbreed management	101
8.1 Onderzoek & theorie	101
8.2 Actiestappen	105
8.2.1 Actiestap 1	105
8.2.2 Actiestap 2	106
8.2.3 Actiestap 3	107
8.2.4 Actiestap 4	109
8.2.5 Actiestap 5	110
8.3 Samenvatting	111
8.4 Slotwoord	112
Over de auteurs	113
Bijlage: De onderzoeksmethoden nader bekeken	114
Literatuur	129

Goede resultaten binnen handbereik!

Hoe snel kunnen leraren goed worden in pedagogisch handelen & klassenmanagement? Wat is daarvoor nodig? Dit boek vertaalt de research over dit onderwerp naar de praktijk. Hoewel de eigenschappen van een pedagogisch/organisatorisch goede leraar duidelijk zijn en soms zelfs zeer voor de hand liggen, is vaak minder duidelijk hoe je zo'n goede leraar kunt worden.

Je kunt je afvragen of je als goede pedagoog/organisator geboren wordt, of dat je het kunt worden als je het nog niet bent? Gelukkig is het antwoord: je kunt het heel goed leren!

Pedagogisch/organisatorisch goede leraren zijn mensen die inzicht hebben in, en gebruikmaken van, specifieke strategieën op het vlak van pedagogisch handelen & klassenmanagement. Als een leraar voorlichting en training krijgt over deze strategieën, kan zij haar gedrag aanpassen. Wat op zijn beurt kan leiden tot veranderingen in het gedrag van de leerlingen, wat vervolgens weer een positief effect kan hebben op de leerlingprestaties.

Uit research die aan de basis ligt van dit boek blijkt dat leraren die een training effectieve strategieën voor pedagogisch handelen & klassenmanagement hebben gevolgd beter gebruik maken van deze technieken, vergeleken met een groep ongetrainde leraren. Ook blijkt dat leerlingen van de geschoolde leraren minder vaak de orde verstoren en meer betrokkenheid aan de dag leggen, dan leerlingen in de controlegroepen.

Eén van de meest veelbelovende bevindingen uit onderzoek naar de beste manier om een pedagogisch/organisatorisch vaardige leraar te worden, is dat je het redelijk snel leert. In een van de onderzoeken komt men zelfs tot de conclusie dat de vaardigheden van leraren in pedagogisch handelen & klassenmanagement aanzienlijk verbeterd kunnen worden na niet meer dan het bestuderen van een boek met praktische aanwijzingen en twee workshops van een halve dag. Voor de meeste leraren leidt een kleine investering al tot een merkbaar resultaat.

Dit werd zowel uitgewezen door onderzoeken in het basisonderwijs als door vergelijkbare onderzoeken in het voortgezet onderwijs. Zaak is uiteraard wel dat men dan daadwerkelijk bezig gaat met de strategieën voor pedagogisch handelen & klassenmanagement die een door research aangetoond effect hebben. Welke strategieën dat zijn, daarover gaat dit boek.

Eerder publiceerden we boeken van Robert Marzano, Debra Pickering e.a. onder de titels

- **Wat werkt op school** (dat een overzicht geeft van de 11 factoren die het leren van de leerlingen kunnen verbeteren),
- **Wat werkt in de klas** (dat inzoomt op een van deze factoren: de negen didactische strategieën waarmee een leraar hogere resultaten kan bereiken) en
- **Wat werkt: Leiderschap op school** (dat aangeeft op welke manier de schoolleiding invloed kan hebben op de prestaties van de leerlingen).

In dit vierde boek wordt net als in *Wat werkt in de klas* één van de 11 factoren uit *Wat werkt op school* verder uitgewerkt. Het beschrijft de research-based strategieën die ingezet kunnen worden om het pedagogisch handelen & klassenmanagement van de leraar op (nog) hoger niveau te krijgen.

Hiermee is ook deze informatie over het in de praktijk toepassen van internationale researchresultaten beschikbaar voor het Nederlandse en Vlaamse onderwijs.

Ben de Reu, Bazalt/RPCZ

Jacqueline Jurna-Collignon, HCO

Lilian Croes, DOBA-SOM Onderwijsadviseurs

Arie Grandia, OnderwijsAdvies